

Oponentský posudek na diplomovou práci Bc. Zuzany Lešetické:

Dostupnost zařízení předškolní péče v ČR

Téma práce spadá do okruhu rodinné a populační politiky a podrobněji analyzuje jeden z nástrojů, kterému byla v posledním desetiletí věnovaná rostoucí pozornost především ze strany politických zástupců Evropské Unie. Konkrétním projevem dané pozornosti bylo vytyčení tzv. Barcelonských cílů, jejichž cílem bylo podpořit růst zaměstnanosti žen i s malými dětmi a současně vytvořit příznivější podmínky pro skloubení zaměstnání a rodiny tak, aby ženy nemusely volit mezi pracovní kariérou a rodinou. Dané téma přímo souvisí s otázkou, do jaké míry je možné ovlivnit vývoj úrovně plodnosti prostřednictvím rozvoje žádoucích opatření na podporu rodin s dětmi, a tím se stává relevantním pro demografii.

Práce se skládá ze sedmi kapitol vyváženého rozsahu. V úvodu je nastíněna problematika služeb péče o děti a zdůrazněna aktuálnost daného tématu. Jsou zde stanoveny tři hlavní cíle, které se autorka snaží postupně naplnit. V metodologické části jsou zmíněny ukazatele využívané při srovnávacích analýzách z hlediska časového, regionálního i mezinárodního. Je definována tzv. hrubá míra účasti na předškolním vzdělávání. Není však zřejmé, proč čistá míra účasti je zmíněna pouze pod čarou, ačkoliv je v práci hojně využívána. Také je zde uvedeno, jak bylo postupováno při odhadu budoucího vývoje počtu dětí v předškolním věku. Vzhledem k tomu, že je pak v kapitole 6.1 porovnáván očekávaný vývoj počtu dětí ve věku 0-2 a 3-5 let na základě tří demografických prognóz, bylo by vhodné uvést jejich parametry. V kapitole 3 se autorka pokusila o širší teoretické zasazení zkoumané problematiky. Předškolní péče o děti je nahlížena jak z hlediska možností rodinné politiky, tak z hlediska důležitosti ve vzdělávacím systému. Oceňuji, že autorka v této části čerpala z různých zdrojů (odborné články, informace MPSV, MŠMT, zákony, zprávy o vzdělávání, apod.). Na str. 16 je definován tzv. postsocialistický model rodinné politiky, kde je mezi jeho charakteristikami zmíněn „rozvinutý systém služeb péče o děti“, což se zdá být v rozporu s důvodem zpracování dané práce. Autorka by měla blíže specifikovat, zda ČR považuje za příklad tohoto modelu.

Těžiště práce spočívá v následujících kapitolách, které jsou detailně a pečlivě zpracovány. Pozornost byla soustředěna především na vývoj předškolního vzdělávání po roce 1990 a klíčové faktory, které ovlivnily snižování kapacit jeslí i školek. Podrobněji je uveden vliv demografického vývoje a zaměstnanosti žen s dětmi mladšími 4 let. Pokles míry ekonomické aktivity žen s dítětem ve věku 0-4 roky souvisí s prodloužením rodičovské dovolené v roce 1995. Došlo však ke zvýšení podílu žen pracujících na částečný úvazek (str. 26), což lze dát do souvislosti s postupným uvolňováním podmínek pro výdělečnou činnost rodičů na rodičovské dovolené. Od roku 2004 si mohou rodiče přivydělat bez omezení. Obdobně zvýšení míry účasti na předškolním vzdělávání u dětí 5letých a starších je možné dát do souvislosti se zavedením bezplatné docházky. Účast na předškolním vzdělávání byla také analyzována na úrovni okresů s cílem odhalit regionální disproporce. Autorce se podařilo prokázat, že především v zázemí Prahy se rodiče malých dětí potýkají s nedostatečnou nabídkou odpovídajících služeb péče o děti. Nebylo opomenuto ani porovnání situace v ČR s vybranými evropskými státy, jež zdůraznilo naléhavost řešení daného nepříznivého stavu ze strany české vlády.

V další kapitole se na základě dat z vlastního dotazníkového šetření autorka snažila dopátrat konkrétních důvodů, které stojí za neuspokojenou poptávkou po umístění dětí do mateřských školek. I přes omezenou vypovídací schopnost daného vzorku respondentů byla analýza smysluplná, protože

potvrdila, že rodiče malých dětí považují daný stav za neuspokojivý. Velmi zajímavou se jeví poslední kapitola, která dokumentuje očekávaný vývoj počtu dětí v předškolním věku a diskutuje, do jaké míry se ještě prohloubí problém nedostatečných kapacit mateřských školek. Problém byl dále umocněn tím, že se autorka zaměřila na analýzu odhadu počtu dětí vysokoškolsky vzdělaných matek, u kterých lze poptávku po umístění dětí do MŠ nejvíce očekávat. Zaměřila se na zdůraznění „dluhu“, který by ženy s vysokoškolským vzděláním měly splatit společnosti a jehož splacení se tak prodlužuje. Nicméně očekávala bych, že autorka také zdůrazní možný negativní vliv špatné dostupnosti zařízení předškolní péče o děti na budoucí plodnost vysokoškolsky vzdělaných žen.

Text je doplněn vhodně zvolenými grafy a tabulkami, avšak chybí odkazy na obrázky a tabulky, což ztěžuje čtenáři orientaci v práci. Některé obrázky v závěru práce jsou hůře čitelné (barvy splývají). V textu i v některých tabulkách (např. tab.6 na str. 38) a obrázcích (např. obr. 3 na str. 27 či obr. 4 na str. 31) je uvedena citace zdroje, která není v seznamu literatury: ČSÚ 2011.

Přes uvedené výhrady, které nesnižují kvalitu předložené práce, je možné konstatovat, že se Zuzaně Lešetické podařilo dostat vytčeným cílům. Lze ocenit především snahu vyčerpávajícím způsobem analyzovat danou problematiku. Autorka uplatnila ojedinělý komplexní přístup, ve kterém se snažila propojit aktuální demografické poznatky, rostoucí význam rodinné politiky a nedostatky se zabezpečením předškolního vzdělávání v ČR, přičemž vycházela z různých datových a informačních zdrojů. Text je čtivý a srozumitelný, autorka postupovala systematicky a s logickou návazností při zkoumání vymezeného tématu.

Doporučuji přijmout diplomovou práci k obhajobě.

V Praze dne 12.9.2011

RNDr. Jiřina Kocourková, Ph.D.